Historisk presens på norrønt

Av Terje Torgilstveit

Denne artikkelen presenterer en ny forklaring på bruken av historisk presens på norrønt: Presens er umarkert for tempus (tid), men presensformer av punktuelle verb må likevel tolkes som markerte for fortid i en kontekst sammen med preteritumsformer. Dette fordi handlingen som disse verbene beskriver, blir oppfattet som avsluttet og dermed også fortidig. Deretter blir det, ved hjelp av datamateriale fra forfatterens hovedfagsavhandling, vist at forekomster av historisk presens typisk også er punktuelle verb. Dette gjøres ved at verbene settes inn i en setning som tester hvorvidt et verb gir en punktuell eller durativ lesning. Verbene deles inn i ulike grupper etter hvor ofte de forekommer i historisk presens eller preteritum, og i den gruppen av verb som har flest forekomster av historisk presens er det også en overvekt av verb med punktuelt innhold. Til sist skisseres to mulige opprinnelser for denne bruken.

1 Historisk presens på norrønt – en ny forklaring

1.1 Innledning

I det følgende skal historisk presens forstås som bruk av presensformer i stedet for preteritumsformer av verb om fortidige hendelser. Eksempel på bruk av historisk presens i norrøn prosa, hentet fra tåtten *Frá Þorsteini Hallzsyni* i Morkinskinna (utgave Ulset 1978: 1): "Þeir *váru* (preteritum) þá í bónum feðgar, Einarr ok Einriði. Ok einn dag ***gengr*** (historisk presens) Einarr um bǿinn ok út á Íluvǫllu". (Her og i alle seinere eksempler markerer vi historisk presens med halvfeit kursiv, preteritum med vanlig kursiv.)

1.1.1 Tradisjonell forklaring

Mye har vært skrevet om bruken av historisk presens og fenomenet har også blitt gitt mange navn, som episk presens, dramatisk presens osv. De fleste forklaringene har likevel karakter av å være ulike variasjoner over en "normalforklaring". Denne går i korthet ut på at fortelleren, ved å benytte historisk presens, søker å fremkalle visse

responser hos tilhørerne eller leserne og da særlig en følelse av at den fortidige handlingen foregår samtidig med fortellingssituasjonen. Otto Jespersen kan stå som en representant for denne tradisjonelle forklaringen. Han vil heller kalle bruken uhistorisk eller dramatisk, fordi: "Man går ved det netop udenfor historiens ramme, idet man anskuer og anskueliggør det i fortiden skete somom det foregik nu lige for eens øjne" (Jespersen 1914: 19). En lignende forklaring brukes også i *Norsk referansegrammatikk*:

> Ved denne tempusbruken blir presens brukt om en handling som egentlig fant sted i fortida. Men for å levendegjøre og dramatisere fortellinga brukes presens … Bruken av dramatisk presens er egentlig del av et mer omfattende fortellerteknisk "knep", der fortelleren "zoomer" inn en fortidig handling og beskriver den som om den finner sted i utsagnsøyeblikket. (Faarlund m.fl. 1997: 556–57)

1.1.2 Historisk presens på norrønt

Historisk presens blir også benyttet på norrønt, men det ser ut til å være genrebestemte forskjeller i hyppigheten av bruken. Således er det få forekomster i mer refererende genrer som poesi, mens historisk presens er relativt hyppig brukt i narrativ prosa, som f.eks. tætter og sagaer. Det ser videre ut til at forklaringsmodellene innenfor norrønfilologien i hovedsak er lagt opp etter normalforklaringen ovenfor. I Marius Nygaards *Norrøn Syntax* fra 1905 forklares bruken av historisk presens slik:

> §170. Præsens om det fortidige (historisk præsens).
> I fremstilling af fortidige begivenheder bruges ikke sjelden præsens istedenfor imperfektum. Saalenge fortællingen skrider frem med vanlig objektiv ro, er imperfektum den naturlige udtryksmaade. Men naar fortællingen bliver livligere, fordi fortællerens fantasi gribes af situationen, saa at han ser begivenhederne foregaa for sine øine, eller naar han ønsker lettere og raskere at passere over mindre betydningsfulde momenter, indtræder uvilkaarlig præsens. Det er dog sjelden, at et – endog ganske kort – stykke paa denne maade fortælles uden afbrydelse i præs. I alm. benyttes historisk præsens som en variation i udtrykket, idet det sættes ved siden af eller indimellem imperfektsformer … (181)

Et sentralt arbeid om bruken av historisk presens i norrøn prosa er Ulrike Sprengers *Praesens historicum und Praeteritum in der altisländischen Saga* fra 1951. Her dokumenterer hun at bruken av historisk presens reduseres med tiden, slik at det er en overvekt av historisk presens i de eldste sagaene, mens det i yngre sagaer er en overvekt av preteritumsformer. Dette gjør at hun deler sagaene i to typer: En tidlig form, som er basert på muntlig fortelling og en yngre, skriftbasert type. I de eldre sagaene mener hun at historisk presens er det narrative tempus, mens ved de yngre sagaene benytter hun en variant av den tradisjonelle forklaringen: Historisk presens brukes "an lebhaften Stellen und besonders bei den Gesprächsszenen" (Sprenger 1951: 82).

1.1.3 Ulik bruk på ulike språktrinn?

Sprengers forklaring på bruken av historisk presens i de yngre sagaene er uheldig siden den baserer seg på ikke-testbare kriterier (lebhaften Stellen), og man må dermed tolke inn dramatiske høydepunkt og viktige hendelser i materialet for å forklare tempusbruken. Andre varianter av den tradisjonelle forklaringen er også mangelfulle for det norrøne materialet. For det første er de som regel av intensjonell art. Dette kan fungere i en litterær eller stilistisk ramme, men det kan være vanskelig å flytte intensjonsforklaringer inn i en lingvistisk ramme, uten at man samtidig også beveger seg utenfor virkefeltet for lingvistisk metode.

For det andre, og viktigere, beskriver den tradisjonelle forklaringen trolig ikke bruken av historisk presens på eldre språktrinn:

> Av den omfangsrike litteraturen som foreligger om såkalt "historisk presens", går det fram at benevnelsen dels sikter til (a) en bestemt bruk av presens i ei rekke moderne indoeuropeiske språk, dels til (b) bruken av presens i fortidige kontekster i visse eldre indoeuropeiske språk, bl.a. i norrønt, gresk, latin og gammelirsk. I det første tilfellet er presensbruken semantisk motivert. Den har en klar stilistisk funksjon og kan sies å avspeile fortellerens engasjement i framstillinga. En fortidig begivenhet gjengis som om fortelleren sjøl opplever den i utsagnsøyeblikket, eventuelt med den hensikt å skape en illusjon av samtidighet og medopplevelse for tilhøreren (leseren). I det andre tilfellet lar presensbruken seg vanskelig forklare ut fra ei tilsvarende generell, semantisk-stilistisk motivering (Vannebo 1979: 160)

Bruken av historisk presens på norrønt følger sannsynligvis andre regler enn på moderne norsk, bl.a. tillater norrønt tempusskifter innen samme setning i større grad enn moderne norsk, noe som kan vises med et eksempel som: "Hon ***svarar*** øngu, en <u>så maðr</u> ***leitar*** þá til rekkjunnar ok ***<u>grípr</u>*** <u>þar á henni ok *mælti*</u>"; *?mannen … tar tak i henne og sa* (Ulset 1978: 7).

Slik hevder også Paul Kiparsky (1968) at det må være andre årsaker enn stilistiske til skiftet mellom preteritum og presens på eldre trinn av indoeuropeiske språk. Kiparsky argumenterer for at bruken av presens her er syntaktisk motivert og foreslår at presensformene syntaktisk fungerer som preteritumsformer, forutsatt at presensformen er den umarkerte og preteritum er den markerte formen. Historisk presens er da resultatet av en konjunksjonsreduksjon hvor tidssekvensen "… Past … and … Past …" reduseres til "… Past … and … zero …", hvor "zero" morfologisk realiseres som presens. I forlengelse av dette har Kari Tenfjord pekt på at forskere kan ha tolket forekomster av historisk presens på norrønt slik at de passer med den moderne bruken av historisk presens. Deretter fremsetter hun en hypotese, som hun mener har støtte i Kiparskys forklaring, "om at 'manglande' preteritumsmarkering på verbet der innhaldet er fortid, kan bli sett i samanheng med at norrønt tillet tom anafori i mykje større grad enn moderne norsk" (1994: 215).

1.1.4 Kritikk av Kiparsky

Kiparskys teori har fått støtte av Saul Levin (1969), mens K. L. McKay bl.a. kritiserer Kiparskys kildebruk: "If laws valid for Greek are to be formulated they must be based on what happened in Greek rather than on the fragmentary sentences quoted by grammarians" (McKay 1974: 251). Også Werner Thomas er kritisk til grunnlaget for Kiparskys teori:

> Die Sprachen, auf die Kiparsky sich bei seiner Beweisführung besonders beruft, das Altind[ische], das Altnord[ische] und das Altir[ische], liefern keineswegs so überzeugendes Belegmaterial, daß damit die Theorie der Konjunktionsreduktion als gesichert gelten darf. Ganz im Gegenteil, bei systematischer Durcharbeitung der Texte unter Berücksichtigung des jeweiligen Gesamtzusammenhanges wird gerade deutlich, auf welch schwachem Untergrund das Kiparskysche Gebäude errichtet ist … (Thomas 1974: 72)

I min hovedfagsavhandling ble det forsøkt å vise et mønster i fordelingen mellom historisk presens og preteritum i et korpus på 8 tætter fra Morkinskinna, Hulda og den yngre delen av Flateyjarbók. I dette materialet kan jeg ikke finne støtte for Kiparskys konjunksjonsreduksjon. En viktig innsigelse mot Kiparsky er at tidsforløpet i materialet ikke kan reduseres til binære par, av typen "past…past" eller "past…zero" (jf. f.eks. fremstillingen i Torgilstveit 2001: 102). Det så heller ut til å være tendenser til "clustering", dvs. at flere former i samme tempus har en tendens til å stå sammen, slik at det i løpende tekst ofte står flere presensformer etter hverandre, eventuelt med innskutte sekvenser i direkte tale, før rekken blir brutt av en eller flere preteritumsformer. Et eksempel på en slik sekvens i historisk presens: "Þorsteinn ***kømr*** þá at ok ***heilsar*** honum vel ok ***segir***, at hann ***vill*** gjarna, at hann ***þiggi*** hrossin" (Ulset 1978: 2).

Det virket også som det er ganske tilfeldig hvilken tempusform som står i begynnelsen av en tått. Det vil si at det finnes tidssekvenser som starter med "zero". Dette er en innsigelse mot Kiparskys teori som også er tatt opp av McKay: "According to Levin (p. 387) lack of an augment on the first indicative verb in the *Odyssey* is no bar to the theory, but I fail to see why" (1974: 249). Jeg stiller meg også tvilende til Kiparskys tre kronologisk påfølgende systemer (1968: 38), siden han her forutsetter en stor syntaktisk stabilitet (konjunksjonsreduksjon) over svært lang tid, men samtidig lar "zero" realiseres som ulike morfologiske former (injunktivformer i det eldre systemet og presensformer i det yngre).

For å summere opp: Kiparsky har trolig rett i at historisk presens på norrønt ikke kan forklares ved hjelp av tradisjonell teori, men hans forklaring på bruken av historisk presens er ikke overbevisende. I det følgende vil det derfor bli fremsatt en annen forklaring på bruken av historisk presens på norrønt. Da denne forklaringen forutsetter markerthet og aksjonsart, vil disse begrepene først bli omtalt.

1.2 Hypotese

1.2.1 Markerthet

Beskrivelser av bruksområdene for presens- og preteritumsformer i germanske språk antyder ofte en asymmetri i tempuskodingen, slik som i fremstillingen i *Grunnbok i norrønt språk*:

> Presens uttrykkjer primært notid, men blir òg brukt til å uttrykkje fortid («historisk presens»), atemporale forhold (*maðr er manns gaman*) og jamvel framtid. Det vil altså seie at presens er eit umarkert tempus, som kan definerast som ikkje-preteritum. Preteritum inneber derimot ei eintydig lokalisering i fortida. (Haugen 1993: 96)

Denne asymmetrien kan best forklares ved hjelp av markerthetsteori. Markerthet (på engelsk *markedness*) er et lingvistisk prinsipp som ble utviklet av den såkalte Prahaskolen. Kort beskrevet er markerthet et analytisk prinsipp, hvor tilstedeværelsen eller fraværet av f.eks. et morfem gir en kategori enten en positiv verdi (markert) eller en nøytral verdi (umarkert). For eksempel kan man i engelsk si at plural er markert i forhold til singular, da flertall av substantiv blir dannet ved at morfemet /-S/ legges til den umarkerte singularformen, f.eks. *boys* (markert) mot *boy* (umarkert).

Om vi benytter markerthetsprinsippet på opposisjonen mellom presens og preteritum, finner vi at preteritum er den markerte formen ved de svake verbene. I et synkront perspektiv får vi problemer med analysen av de sterke avlydsverbene, men uavhengig av om vi analyserer dette som allomorfi eller suppletivisme, så bør presens også her regnes som den umarkerte formen. Analysen av presens som det umarkerte tempuset ser også ut til å være hovedregelen på tvers av språk (f.eks. Croft 1990: 93)[1] og presens som det umarkerte tempus ble også valgt av Kiparsky (1968: 34). Man kan også benytte et mer semantisk basert kriterium, hvor f.eks. det mer spesifikke ordet i et par kan kalles markert, f.eks. *katt* (umarkert) mot *kjette* (markert), men uansett bør begge kriteriene gi samme resultat, siden "it is a primary hypothesis of marking theory that markedness patterns are consistent across these different "levels" of grammar" (Croft 1990: 65). Resultatet blir da at presens morfologisk sett er umarkert i forhold til preteritum, slik det også er semantisk.

1.2.2 Aksjonsart

Historisk presens representerer et avvik fra den forventede preteritumsformen på fortidsplanet og en mulig forklaring er at det er aspektuelle forhold ved verbet som påvirker valg av tempusform, og da slik at historisk presens særlig benyttes ved punktuelle verb.

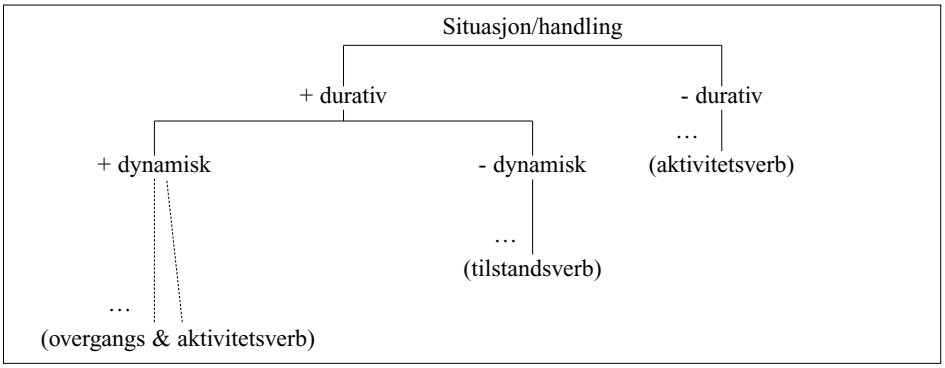
Det er viktig å ha klart for seg at det her skilles mellom begrepene *aksjonsart* og *aspekt*. Aspekt er en bøyningskategori ved verbet, og man skiller i hovedsak mellom perfektivt aspekt og imperfektivt aspekt. Ved å bruke perfektivt aspekt betegnes handlingen som avsluttet, mens imperfektivt aspekt betegner handlingen som uav-

sluttet eller pågående. I slaviske språk finnes det to former av verbet, hvor den ene formen uttrykker imperfektivt aspekt og den andre perfektivt aspekt. Aksjonsart er derimot ikke en direkte målbar egenskap ved et verbs overflatestruktur, men man kan likevel vise at aksjonsart eksisterer: På engelsk kan man for eksempel ikke benytte "progressive form" (-ing form) ved et statisk verb, mens formen kan benyttes ved et dynamisk verb (se eksempler i Saeed 1997: 124). Man kan litt uelegant si at aspekt betegner grammatisk uttrykte aspektuelle forskjeller, mens aksjonsart betegner aspektuelle forskjeller av mer leksikalsk art, slik som forskjellen mellom *holde* og *gripe*. Jeg følger her Oswald J. L. Szemerényi (1996: 305–13) som bare vil godta aspekt som morfologisk kategori for to indoeuropeiske språkgreiner, slavisk og gresk, og det er dermed kun tale om aksjonsart ved aspektuelle forhold i germansk.

Av de mange mulige aspektuelle inndelingene (durativ, telisk, dynamisk etc.) bør man velge den som gir den enkleste beskrivelsen. Forekomstene av historisk presens i mitt materiale åpnet for to mulige semantiske beskrivelser. Den ene muligheten var å analysere forekomstene av historisk presens som *aktivitetsverb*. Den andre muligheten var å analysere forekomstene som *punktuelle* verb. I *Norsk referansegrammatikk* (1997: 637–39) forklares disse begrepene slik:

> **Aksjonsart som grammatisk kategori**
> …
> Faktoren **durativ**:
> Uttrykker verbet en handling som har utstrekning i tid uten noen form for avgrensning, er aksjonsarten **durativ** … Typiske durative verb er: *arbeide, bo, elske, hate, ligge, sove, stå, vente, være, våke*.
> Uttrykker verbet en handling som er uten utstrekning i tid, er aksjonsarten **ikke-durativ** ('punktuell' eller 'momentan') … Typiske ikke-durative ('punktuelle') verb er: *eksplodere, finne, hoste, komme, møte, nå, rekke* (=nå), *treffe, skvette, sprette, vinne*. …
>
> Faktoren **dynamisk**:
> Verb som uttrykker en durativ handling, er enten **dynamiske** (= **ikke-statiske**) eller **ikke-dynamiske** (= **statiske**). At verbet er dynamisk, vil si at handlinga enten krever en eller annen form for "tilførsel av energi" for å kunne realiseres eller at handlinga innebærer en forandring
> …
> Ved de ikke-dynamiske (statiske) verbene forutsettes det ikke "tilførsel av energi", og de betegner en vedvarende tilstand…

Samme inndelingen grafisk framstilt:

Figur 1: Illustrasjonen er hentet fra *Norsk referansegrammatikk*, side 641 (omtegnet).

Ved å analysere forekomstene som punktuelle verb trenger man kun ett trekk i beskrivelsen: **[– durativ]**. Hvis man derimot velger å kalle dem aktivitetsverb, må man ofte benytte flere trekk: Enten [– durativ] eller [+ durativ] og [+ dynamisk].

Det ble derfor valgt å analysere forekomster av historisk presens i materialet som punktuelle verb. Dette da denne analysen gav den enkleste beskrivelsen av opposisjonen mellom preteritum og historisk presens. Denne analysen så også ut til å ha støtte i materialet, jf. I) og II) under.

I) Noen eksempler på punktuelle verb brukt med historisk presens:
Einarr ***sprettr*** nú upp reiðr ok ***snýr*** útar eptir hǫllinni (Ulset 1978: 4)
Konungr ***spyrr*** þetta allt (Ulset 1978: 1)
Konungr ***tekr*** við honum blíðliga (Ulset 1978: 3)
Ok ***lýkr*** þessu svá (Ulset 1978: 8)

II) Noen eksempler på preteritum brukt ved durative verb:
Sat hann einn í herbergi með sínum mǫnnum (Ulset 1978: 1)
Ok of daginn, er þau *drukku* ok *váru* kátir, þá *mælti* hann Eysteinn … (Ulset 1978: 51)
… því at skip *var* mikit … (Ulset 1978: 52)

1.2.3 Ny forklaring

Bruken av historisk presens på norrønt kan forklares slik:

Et punktuelt verb kan stå i umarkert form (dvs. presens) og likevel ha en fortidig betydning. Dette fordi handlingen som et punktuelt verb beskriver, i en fortidig kontekst vil bli oppfattet som avsluttet på grunn av sitt semantiske innhold. Da germanske språk ikke uttrykker noen motsetning mellom perfektivt og imperfektivt aspekt, vil "avsluttet" automatisk bli tolket som "fortidig" og dermed likestilt med de markerte formene (dvs. preteritum).

Jeg går her ut fra at de tilfellene hvor historisk presens brukes ved ikke-punktuelle verb, skyldes enten det jeg vil kalle "smitte" fra foregående verb, som er en form for *consecutio temporum* (jf. 1.1.4), eller det jeg vil betegne som "støy", som skyldes at noen verb kan fluktuere mellom punktuelt og durativt innhold.

1.3 Datamateriale

Hypotesen om at historisk presens overveiende brukes ved punktuelle verb på norrønt vil bli testet på datamateriale fra åtte tætter. Betegnelsen historisk presens ble i artikkelforfatterens hovedfagsavhandling begrenset til de presensforekomstene som oppfylte disse tre kriteriene: 1) Forekomsten stod ikke i direkte tale, 2) forekomsten var ikke atemporal og 3) forekomsten var ikke perifrastisk. For en mer inngående diskusjon omkring disse kriteriene, se Torgilstveit (2001: 28–31). Hovedfagsavhandlingens tekstgrunnlag var tætter fra Morkinskinna (GkS 1009 fol.), Hulda (AM 66 fol.) og Flateyjarbók (GkS 1005 fol.), men i første omgang vil reanalysen bli begrenset til resultatene fra Morkinskinna.

1.4 Metode

I materialet var det to sett med verdier for hvert verb, dvs. skårer både for historisk presens og preteritum, noe som gjorde dataene komplekse. I den videre analysen ble derfor datamaterialet forenklet ved å slå sammen begge skårene til én verdi ved hjelp av formelen: **A – B = C**, hvor *A* er antall forekomster av historisk presens, *B* er antall forekomster av preteritum og *C* er differansen. Hvis verdien for *B* er høyere enn *A*, så vil *C* være et negativt tall, dvs. at dette verbet har flere forekomster av preteritum enn historisk presens, og omvendt hvis verdien for *A* er høyere enn *B*. Man kan da utskille tre ulike grupper av verb i materialet:

1) Minusgruppen – Verb som har høyere skårer for preteritum enn historisk presens.
2) Nullgruppen – Verb som har like skårer for preteritum og historisk presens.
3) Plussgruppen – Verb som har høyere skårer for historisk presens enn preteritum.

1.4.1 Testsetning

Noen verb er relativt enklere å tildele trekk enn andre. Slik er det med *vera* og *eiga* som nok er verb som kan betegnes som [+ durativ], motsatt er *spretta* og *snúa* verb som relativt klart må være [– durativ], men for de fleste verbene byr trekktildelingen på større problemer. Når trekket skal bestemmes, kan man heller ikke se på den enkelte forekomstens kontekst, fordi hvis trekket skal beskrive en semantisk egenskap med verbet, bør alle forekomster kunne trekkbeskrives ut fra samme kontekst. Det ble derfor konstruert en setning, som fungerer som et testkriterium for [+/– durativ]:

Test: [Per/Kari] + [VERB i presens] + [hele dagen]

Testsetningen fungerer etter prinsippet om at en setning med et punktuelt (semelfaktivt) verb og et durativt adverbial vil utløse en iterativ lesing, dvs. at handlingen oppfattes som gjentakende for den perioden adverbialet beskriver. Her forutsettes det at hvis den resulterende setningen gir en iterativ lesing, så er verbet punktuelt, mens hvis resultatet ikke er iterativt, så er verbet durativt. [Per/Kari] ble brukt ved alle verb som kan ta agenssubjekt, mens for de resterende ble det formelle subjektet [Det] og ofte passivform av verbet brukt. Ved såkalte kausative verb, som er en transitiv versjon av et intransitivt "tilstandsverb" (f.eks. *felle* 'få til å falle'), og andre transitive verb med obligatorisk objekt ble det valgt å sette verbet i passiv, for å unngå innsetting av objektsledd i testen. Det ble også forsøkt å ta høyde for at en del refleksive former uttrykker en inntredende tilstand (jf. anm. i Iversen 1990: 14).

I en slik test må man bruke sin intuisjon som språkbruker, men siden norrønt ikke lenger er et levende språk, har jeg måttet gå veien om moderne norsk. Det ble derfor, med fare for noen feilslutninger, satt inn tilsvarende moderne norske verb i testsetningen. Ved verb som ikke lenger fins i moderne norsk, ble det satt inn moderne norske verb med *likest mulig innhold*, sett i forhold til opposisjonen mellom punktuell og durativ. Under følger to eksempler på hvordan dette ble gjort i praksis:

1. *bruna*, finnes i konteksten: "skip ***brunar*** fram" = 'fare fort, skride'. Testet og vurdert som durativt.
2. *hætta*, finnes i konteksten: "***Hættir*** Einarr þessu, ok er konungr þegar kátr, er þeir tala annat" = 'slutte med, holde opp med'. Testet og vurdert som punktuelt.

1.5 Resultater

Se appendiks for fullstendige lister over verbene i tabellene.

Tabell 1: Tall for hele materialet

Durativ	**54**	**59,3 %**
Punktuell	**37**	**40,7 %**
Sum	91	100 %

Tabell 1 viser at av alle verbene som enten står i historisk presens eller preteritum i tekstutvalget fra Morkinskinna, så kan kun ca. 40 % gis en iterativ lesning, dvs. at de er punktuelle, og dermed må ca. 60 % tillegges egenskapen durativ.

Tabell 2: Mest preteritum (Minusgruppen)

Durativ	**26**	**89,7 %**
Punktuell	**3**	**10,3 %**
Sum	29	100 %

Tabell 2 viser at ved den gruppen av verb som har høyere skårer for preteritum enn for historisk presens, har bare rundt 10 % av verbene etter testen fått verdien punktuell. Langt de fleste verbene (ca. 90 %) har dermed verdien durativ, og av dette kan man slutte at preteritum er den vanlige fortidsformen for verb med durativt innhold.

Tabell 3: Like mye hist.pres. og pret. (Nullgruppen)

Durativ	**6**	**75 %**
Punktuell	**2**	**25 %**
Sum	8	100 %

Tabell 3 viser at i denne gruppen, med like skårer for preteritum og historisk presens, har andelen av punktuelle verb steget med rundt 15 %, sett i forhold til gruppen med preteritumskårer (tabell 2), slik at de punktuelle verbene utgjør 25 % av denne gruppen. Dette kan likevel ikke tillegges noen særlig vekt, siden tallene her er så små.

Tabell 4: Mest historisk presens (Plussgruppen)

Durativ	**22**	**40,7 %**
Punktuell	**32**	**59,3 %**
Sum	54	100 %

Tabell 4 viser at i gruppen av verb som har høyere skårer for historisk presens enn for preteritum har andelen av punktuelle verb steget til omkring 60 %, mens de durative utgjør rundt 40 %. Overvekten av punktuelle verb i denne gruppen er ikke like stor som overvekten av durative verb i gruppen med mest preteritum (jf. tabell 2), men man må her ta i betraktning at det er betraktelig færre punktuelle enn durative verb i materialet (jf. tabell 1). Endringen er likevel så markant i forhold til de to andre gruppene, at man må kunne si at historisk presens typisk brukes ved punktuelle verb.

Det bør nevnes at om man heller hadde valgt å analysere forekomstene av historisk presens som ikke-statiske verb (dvs. også testet de durative verbene for trekket [+/– dynamisk], jf. 1.2.2), så ville data i tabell 4 stemt enda bedre med hypotesen. Jeg vil likevel heller regne med mer anomali i data fremfor å benytte den svakere forklaringen på fenomenet historisk presens som en slik analyse, hvis den er basert

på markerthet, vil medføre: Statiske verb må markeres for fortid siden "tilstanden" de betegner er passert, mens ikke-statiske verb ikke trenger denne markeringen av fortidighet (dette er i realiteteten en forklaring på bruken av *preteritum*).

Jeg har tidligere gitt betegnelsen *støy* på de tilfellene hvor verb er ambivalente mellom punktuelt og durativt innhold. I tillegg til støy kan også det strenge kravet om en iterativ eller gjentakende lesing av testsetningene ha ført til at noen verb som skulle blitt tildelt trekket punktuell ble analysert som durative. Et eksempel på slik støy eller ambivalens kan være *koma*, som etter testsetningen ble bestemt som punktuelt, men som har like mange forekomster av preteritum som av historisk presens (9 stykker). Verbet *fara* ble derimot analysert som durativt, siden testsetningen ikke nødvendigvis gav en iterativ lesning. Likevel er bruken av *fara* motstridende, med 10 forekomster av historisk presens mot 7 med preteritum. Verbet har altså en overvekt av bruk ved historisk presens, men både det norrøne verbet *fara* og moderne norsk *fare* har flere betydninger, hvorav noen nok er punktuelle mens andre er durative. Det er derfor mulig at sammenhengen mellom materialet og hypotesen for gruppen med mest historisk presens (*Plussgruppen*) kan være større enn det fremgår av tabellene.

2 Kronologi og opprinnelse

2.1 Hvor representativ er bruken i Morkinskinna?

Det er i det foregående vist at forekomster av historisk presens i et utvalg fra Morkinskinna (datering omkring 1275) typisk er punktuelle verb, men gjelder dette generelt for norrønt eller er denne bruken unik for Morkinskinna-skriveren? For å besvare dette spørsmålet ble også materialet fra Hulda (datering mellom 1350 og 1375) og fra Flateyjarbók (datering på den aktuelle delen er slutten av 1400-tallet) reanalysert.

2.1.1 Materiale fra Hulda

Hulda har så godt som gjennomført preteritum som narrativt tempus. Det er 176 forekomster av preteritum mot kun 5 av historisk presens: 2 forekomster av *kveðast*, 1 forekomst av *lítast*, 1 forekomst av *vára* og 1 forekomst av *vera*. Det var også ett eksempel på atemporal presens, nemlig *heita*, i konteksten: "Hann lá til byrjar við ey þá, er Sólskel heitir". Grunnet få forekomster av historisk presens ble ikke dette materialet videre analysert.

2.1.2 Materiale fra Flateyjarbók

Dette materialet ble analysert etter samme metode som materialet fra Morkinskinna. Se appendiks for detaljer.

Tabell 5: Tall for hele materialet

Durativ	**48**	**64,9 %**
Punktuell	**26**	**35,1 %**
Sum	74	100 %

Tabell 6: Mest preteritum (Minusgruppen)

Durativ	**27**	**93,1 %**
Punktuell	**2**	**6,9 %**
Sum	29	100 %

Tabell 7: Like mye hist. pres. og pret. (Nullgruppen)

Durativ	**3**	**60 %**
Punktuell	**2**	**40 %**
Sum	5	100 %

Tabell 8: Mest historisk presens (Plussgruppen)

Durativ	**18**	**45 %**
Punktuell	**22**	**55 %**
Sum	40	100 %

Vi ser at fordelingene i materiale fra Flateyjarbók i hovedsak er som i utvalget fra Morkinskinna. Det er kun små endringer, for eksempel er andelen av punktuelle verb i tabell 8 bare ca. 5 % lavere enn i tabell 4.

Når det samme mønsteret som ble funnet i Morkinskinna også kan observeres i Flateyjarbók, dvs. finnes i to av tre undersøkte håndskrifter, viser det at bruken ikke er unik for Morkinskinna. Vi ser også at i de undersøkte håndskriftene blir enten historisk presens benyttet eller så benyttes nesten utelukkende preteritum, men når historisk presens benyttes så er det hovedsakelig ved punktuelle verb.

2.2 Endring over tid

Det undersøkte materialet er dessverre ikke stort nok til å trekke sikre konklusjoner angående mangelen på bruk av historisk presens i utsnittet fra Hulda, men i Sprengers arbeid, som favner videre både i tekstmengde og i tid, er den fallende bruken av historisk presens i de yngre sagaene delvis grunnlag for hennes todeling av sagalitteraturen (jf. 1.1.2). Det finnes også et eksempel på at et foreleggs forekomster av historisk presens har blitt bevisst endret til preteritum. I artikkelen "Diplomatarisk utgåve av AM 325 VIII 1 4°", skriver Elisabet Veland at i en Heimskringla-avskrift er historisk presens nesten helt systematisk endret til preteritum: "handskriftet inne-

held svært lite historisk presens. Gjennomgåande har handskriftet preteritum der andre tekstvitne av dei same delane av *Heimskringla* har presensformer" (Veland 1997: 152). Noen preteritumsformer finnes også i Jöfraskinna og Codex Frisianus, men fragmentene skiller seg så mye fra de andre tekstvitnene, at det er lite trolig at årsaken til preteritumsformene skal søkes i forelegget. Hun holder det derfor trolig at det er skriveren av *AM 325 VIII 1 4°* som selv har oversatt til preteritum. Håndskriftet som Veland undersøkte ligger ganske nært Hulda i tid. Det er derfor trolig at det ikke er Hulda, men Flateyjarbók, som er atypisk i et kronologisk perspektiv.

Morkinskinna er et gammelt håndskrift, sett i forhold til andre bevarte norrøne håndskrifter. Når det samme mønsteret gjenfinnes i Flateyjarbók, mens tættene fra Hulda ikke har dette mønsteret, kan det skyldes en større grad av bearbeidelse mot gjeldende litterær smak i Hulda, noe som også finner støtte i *AM 325 VIII 1 4°*. Den, i et kronologisk perspektiv, sannsynligvis for høye andelen av historisk presens i Flateyjarbók kan også komme av at skriveren slavisk har fulgt tempusfordelingen i sitt forelegg (for diskusjon om forelegget for denne delen av Flateyjarbók, se Torgilstveit 2001: 22–26).

2.3 Opprinnelse

2.3.1 Aspekt i indoeuropeisk

Er bruken som vi ser i Morkinskinna og Flateyjarbók gammel eller er det en nyutviklig i norrønt? Er det starten på en utvikling som leder frem til den moderne bruken av historisk presens eller er det slutten på en opprinnelig bruk? I et forsøk på å besvare disse spørsmålene velger jeg å gå langt tilbake i tid til proto-indoeuropeisk, dvs. det felles opphavet til de ulike indoeuropeiske språkene. Proto-indoeuropeisk skal ha hatt et verbalsystem med disse tre aspekt-opposisjonene (Hewson og Bubenik 1997: 32 og 212):

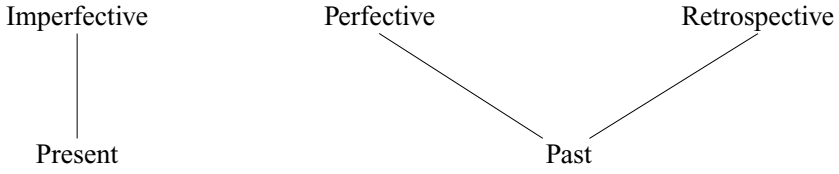
1. Imperfektiv (eller durativ): Aspekt som inkluderte både fortidsformer (imperfektum) og nåtidsformer (presens).
2. Perfektiv (eller aorist): Aspekt som uttrykte punktuelle hendelser, hovedsakelig på fortidsplanet.
3. Retrospektiv (eller perfektiv): Aspekt som uttrykte avsluttede handlinger.

Verbene var iboende durative eller aoristiske. Hvis et iboende durativt verb, som f.eks. "å bære", skulle benyttes som aorist, måtte dette markeres spesielt med f.eks. trykk på temavokal eller reduplikasjon. På samme måte måtte verb med aorist-stammer modifiseres for å uttrykke durativt aspekt (Hewson og Bubenik 1997: 28–34). I denne sammenhengen er det interessant å legge merke til at når historisk presens typisk står med punktuelle verb, så fyller historisk presens på norrønt noenlunde samme plass i verbalsystemet som aorist i proto-indoeuropeisk.

Når det gjelder rekonstruksjonen av tempus-formene, er det større usikkerhet, men samlet kan systemet ha sett noenlunde slik ut:

> De indoeuropæiske verber kunne bøjes i person (1., 2. og 3. person), numerus (singularis, dualis og pluralis), diatese (aktiv og medium), modus (indikativ, konjunktiv, optativ og imperativ) samt tempus, subsidiært aspekt (præsens, imperfektum, aorist, perfektum og muligvis futurum), og den mest påfallende reduktionen her er, at germansk kun skelner mellem to tempora, nemlig præsens og præteritum. Sidstnævnte tid svarer hos de stærke verber formelt til den indoeuropæiske perfektum, men overtog på indholdsplanet alle datidsfunktioner (Nielsen 1979: 31).

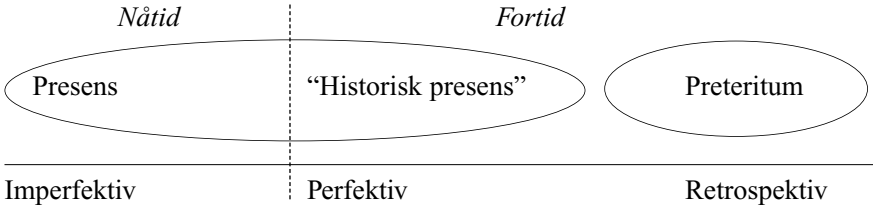
I det proto-indoeuropeiske verbalsystemet, på det tidspunkt hvor det ikke var noen tempuskontraster, representerte imperfektivt aspekt (herunder presensformer) pågående nåtid. Imperfektiv vil seinere kunne bli omtolket til å representere en ny ikke-fortid, som tilsvarer vårt presens. Proto-indoeuropeisk perfektum (retrospektiv) eller aorist (perfektiv), representerte vanligvis fortid, siden hvis en handling er avsluttet, vil den nødvendigvis også ligge i fortiden. Når aorist- og perfektumformene seinere faller sammen i pre-germansk, representerte sammenfallsproduktet en avsluttet handling i fortiden, som enkelt kunne bli omtolket til et preteritum i stigende tid.[2] Videre skal også sammenfallet mellom perfektum og aorist ha foregått før de andre endringene, og det fikk dermed aldri utvikle seg en imperfektiv fortidsform i germansk (Hewson og Bubenik 1997: 217–18).

Figur 2: "Development of pre-Germanic system". Illustrasjon fra Hewson og Bubenik (1997: 218) som fremstiller omtolkningen fra aspekt til tempus.

2.3.2 Refleks av aspekt?

Utviklingsrekken i fig. 2 passer for tekster hvor historisk presens ikke benyttes, men i de tekstene hvor historisk presens blir benyttet, finner man derimot et system som delvis gjengir de tre aspekt-opposisjonene i proto-indoeuropeisk:

Figur 3: Norrøne tempora versus aspekt i proto-indoeuropeisk.

Dette kan kanskje tolkes slik at norrønt likevel har morfologisk uttrykt aspekt, men jeg foretrekker å også betegne denne bruken som aksjonsart. Jeg vil foreslå to mulige årsaker til denne aspektrefleksen, men har ikke mulighet til å avgjøre hvilken som bør velges før mer materiale har blitt undersøkt.

Forslag 1: Noen aoristformer falt sammen med perfektum i preteritum, mens andre kan ha falt sammen med presensformer. De som hadde falt sammen med presens kunne likevel fremdeles brukes i fortid, dvs. at aspektkategoriene levde videre etter sammenfallene. Dette er en diakron forklaring på bruken av historisk presens ved punktuelle verb, mens forklaringen i 1.2.3 er en synkron forklaring.

Hvis dette er en sannsynlig årsak til den narrative bruken av historisk presens, som man bl.a. ser i Morkinskinna, så er bruken også trolig gammel. Systemet med bruk av historisk presens ved punktuelle verb kan se ut til å være i oppløsing allerede i Morkinskinna (jf. begrepene *smitte* og *støy*) og forsvinner også sannsynligvis i løpet av norrøn tid. Utdraget fra Hulda indikerer det samme, siden vi her har et system uten bruk av historisk presens, men hvor pluskvamperfektum trolig står i en opposisjon til preteritum (Torgilstveit 2001: 80). Den generelt synkende bruken av historisk presens må likevel ha flere årsaker enn et eventuelt systemsammenbrudd, som f.eks. stilpåvirkning fra latin, økende bruk av perifrastisk perfektum og fastere litterære genrer.

Forslag 2: Studier har vist at barnespråk deler verb inn i tre ulike aksjonsart-klasser:

> … in early child language state verbs like *know, want, see, need, have, be, like, hate,* etc. occur in the simple present tense, activity verbs like *drink, eat, laugh, climb, play, work, do, iron,* etc. occur in the present progressive, whereas all other verbs, e.g. *give, spill, take, close, open, leave,* etc. make their entrance into child language considerably later and then in the simple past tense. These phenomena have not only been observed in the acquisition of the English language, but also of several other languages (Durst-Andersen 1992: 21).

Det ser altså ut til at det er mer grunnleggende å skille mellom tilstander (retrospektiv; *know*), aktiviteter (imperfektiv; *drinking*) og handlinger (perfektiv; *closed*), enn mellom nåtid og fortid. Det er derfor mulig at det vil være mer fruktbart å analysere forekomstene av historisk presens på norrønt som aktivitetsverb (jf. 1.2.2 og 1.5) enn å analysere dem som punktuelle verb. Hvis denne inndelingen på en eller annen måte er årsaken til den bruken av historisk presens man finner i utvalget fra Morkinskinna og Flateyjarbók er det ikke utenkelig at den også vil være observerbar i moderne norsk.

3 Avslutning

I denne artikkelen har det blitt lansert en ny forklaring på bruken av historisk presens på norrønt: Presens er umarkert for tempus, men presensformer av punktuelle verb må likevel tolkes som markerte for fortid i en kontekst som er fortidig. Dette fordi handlingen som disse verbene beskriver, blir oppfattet som avsluttet og dermed også fortidig. Deretter ble det vist at forekomster av historisk presens typisk også er punktuelle verb. Resultatene tyder altså på at historisk presens benyttes oftere ved punktuelle verb enn ved durative, noe som støtter den fremsatte hypotesen.

Den vanlige stilistiske forklaringen på historisk presens er ikke tilfredsstillende for det norrøne materialet, mens det virker svært lovende å heller undersøke historisk presens med aksjonsart som kriterium for gruppering av verb. Det bør påpekes at det muligens kan være mer dekkende å analysere forekomstene av historisk presens på norrønt som aktivitetsverb enn som punktuelle verb. I en videre behandling av dette emnet bør et større tekstutvalg undersøkes for å etablere en sikrere kronologi for utbredelsen av historisk presens på norrønt. Man bør også forsøke å fastslå årsaken til den påviste bruken av historisk presens, dvs. om opphavet til denne bruken skal søkes i det indoeuropeiske verbalsystemet eller om bruken viser en grunnleggende aspektdistinksjon i menneskelige språk.

4 Noter

1 Jeg har ikke funnet igjen referansene i Crofts 2. utgave fra 2003, men denne utgaven er så omarbeidet at den nærmest må betegnes som en ny bok.

2 Noen forskere opererer med begreper som *Descending and Ascending Time*. Dette går kort beskrevet ut på at vi i bevisstheten kan oppfatte tid på minst to ulike måter. I 'Descending Time', som vi kanskje kan oversette med 'fallende tid', oppfatter vi tiden som om den er i bevegelse mot oss. Vi tenker at nåtiden kommer mot oss fra framtiden, som når i morgen blir til i dag. I 'Ascending Time', som vi kanskje kan oversette med 'stigende tid' oppfatter vi oss selv i bevegelse framover i tiden, som når vi planlegger å gjøre noe ferdig i morgen (Hewson og Bubenik 1997: 2–5). I følge John Hewson og Vit Bubenik skal både det germanske presens og preteritum være i stigende tid.

5 Litteratur

Croft, William. 1990. *Typology and universals*. Cambridge: Cambridge University Press.

———. 2003. *Typology and universals, 2nd edition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Durst-Andersen, Per. 1992. *Mental Grammar: Russian aspect and related issues*. Columbus, Ohio: Slavica Publishers.

Faarlund, Jan Terje, m.fl. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Haugen, Odd Einar. 1993. *Grunnbok i norrønt språk.* Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Hewson, John og Vit Bubenik, 1997. *Tense and Aspect in Indo-European languages: Theory, typology, diacrony.* I serie: CILT 145. Amsterdam: J. Benjamins.

Iversen, Ragnvald. 1990 (1. utg. 1923). *Norrøn grammatikk*. 7. utgave, 3. opplag. Oslo: Tano.

Jespersen, Otto. 1914. *Tid og Tempus; fortsatte logisk-grammatiske studier.* I serie: Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger; 1914: 5–6. København.
Kiparsky, Paul. 1968. Tense and Mood in Indo-European Syntax. *Foundations of Language* 4: 30–57.
Levin, Saul. 1969. Remarks on the 'Historical' Present and Comparable Phenomena of Syntax. *Foundations of Language* 5: 386–390.
McKay, K. L. 1974. Further Remarks on the 'Historical' Present and Other Phenomena. *Foundations of Language* 11: 247–51.
Nielsen, Hans Frede. 1979. *De germanske sprog: Baggrund og guppering.* Odense: Odense Universitetsforlag.
Nygaard, Marius. 1905. *Norrøn syntax*. Kristiania: Aschehoug.
Saeed, John I. 1997. *Semantics*. Oxford: Blackwell Publishers.
Sprenger, Ulrike. 1951. *Praesens historicum und Praeteritum in der altisländischen Saga: Ein Beitrag zur Frage Freiprosa-Buchprosa.* Basel: Benno Schwabe & Co.
Szemerényi, Oswald J. L. 1996. *Introduction to Indo-European Linguistics*. Translated from: Einführung in die vergleichende Sprachwissenschaft, 4th revised edition, 1990. London: Clarendon Press.
Tenfjord, Kari. 1994. 'Historisk presens' i norrønt – tom anafori? Side 207–15. I: *Helsing til Lars Vassenden på 70-årsdagen*. Johan Myking, Helge Sandøy og Ivar Utne (red.). Bergen: Nordisk institutt, UiB.
Thomas, Werner. 1974. *Historisches Präsens oder Konjunktionsreduktion? Zum Problem des Tempuswechsels in der Erzählung*. I serie: Sitzungsberichte der Wissenschaftlichen Gesellschaft an der Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt/Main, Band 11:2. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GmbH.
Torgilstveit, Terje. 2001. *Historisk presens i et utvalg islandske tætter*. Hovedfagsavhandling. Universitetet i Bergen. Publisert elektronisk på: http://www.ub.uib.no/elpub/2001/h/522003/Hovedoppgave.pdf.
Ulset, Tor (utg.). 1978. *Utvalgte þættir fra Morkinskinna.* Oslo: Dreyers Forlag.
Vannebo, Kjell Ivar. 1979. *Tempus og tidsreferanse. Tidsdeiksis i norsk*. Oslo: Novus forlag.
Veland, Elisabet. 1997. Diplomatarisk utgåve av AM 325 VIII 1 4°. I *Nordica Bergensia* 14 (Temahefte i norrøn filologi): 149–88.

6 Appendiks

6.1 Materiale fra Morkinskinna

6.1.1 Minusgruppen

Verb	Hist pres	Pret	Differanse	Vurdert som
vera	9	33	-24	D
mæla	6	23	-17	D
látast	0	7	-7	D
drekka	0	4	-4	D
heita	0	4	-4	D
eiga	0	3	-3	D
ganga	5	8	-3	D
hafa	3	5	-2	D
kveðja	0	2	-2	D
verða	0	2	-2	D

vilja	1	3	-2	D
berast	0	1	-1	D
draga	0	1	-1	D
fylgja	0	1	-1	D
gerast	1	2	-1	D
kunna	0	1	-1	D
kveða	0	1	-1	D
láta	0	1	-1	D
leigja	0	1	-1	D
liggja	0	1	-1	D
merkja	0	1	-1	D
metast	0	1	-1	D
ríða	0	1	-1	D
ryðja	0	1	-1	D
sofa	0	1	-1	D
styggjast	0	1	-1	D
fá	1	2	-1	P
gegna	0	1	-1	P
spyrja	5	6	-1	P

6.1.2 Nullgruppen

Verb	Hist pres	Pret	Differanse	Vurdert som
búa	1	1	0	D
lofa	1	1	0	D
sigla	1	1	0	D
standast	1	1	0	D
þykkja	2	2	0	D
þykkjast	1	1	0	D
koma	9	9	0	P
spretta	1	1	0	P

6.1.3 Plussgruppen

Verb	Hist pres	Pret	Differanse	Vurdert som
bruna	1	0	1	D
búast	1	0	1	D
drífa	1	0	1	D
halda	1	0	1	D
líða	3	2	1	D
líka	1	0	1	D
lítast	1	0	1	D
róa	1	0	1	D
røða	1	0	1	D

sefast	1	0	1	D
skorta	1	0	1	D
skulu	1	0	1	D
standa	1	0	1	D
tala	1	0	1	D
úgleðja	1	0	1	D
vára	1	0	1	D
veita	1	0	1	D
vinnast	1	0	1	D
ætla	1	0	1	D
berja	1	0	1	P
bjóða	1	0	1	P
bjóðast	1	0	1	P
fagna	1	0	1	P
grípa	1	0	1	P
hefja	1	0	1	P
hætta	1	0	1	P
kalla	1	0	1	P
leita	1	0	1	P
lúka	1	0	1	P
munu	1	0	1	P
nálgast	1	0	1	P
rísa	1	0	1	P
snúast	1	0	1	P
þiggja	1	0	1	P
þrjóta	1	0	1	P
vakna	1	0	1	P
sitja	3	1	2	D
sjá	5	3	2	D
finnast	2	0	2	P
heilsa	2	0	2	P
kveðast	4	2	2	P
leggja	2	0	2	P
skiljast	2	0	2	P
snúa	2	0	2	P
sýnast	2	0	2	P
taka	5	3	2	P
þakka	4	2	2	P
vekja	2	0	2	P
fara	10	7	3	D
biðja	5	2	3	P
gefa	3	0	3	P

svara	5	1	4	P
gera	7	1	6	P
segja	8	1	7	P

6.1.4 Sum

	Hist pres	Pret
Sum	**159**	**161**

6.2 Materiale fra Flateyjarbók

6.2.1 Minusgruppen

Verb	Hist pres	Pret	Differanse	Vurdert som
vera	8	31	-23	D
fara	4	9	-5	D
hafa	0	5	-5	D
drekka	0	3	-3	D
eiga	0	3	-3	D
kveða	0	3	-3	D
látast	0	3	-3	D
heyra	0	2	-2	D
koma	7	9	-2	P
kveðast	1	3	-2	P
mæla	1	3	-2	D
þykkjast	0	2	-2	D
bera	0	1	-1	D
draga	0	1	-1	D
flytja	0	1	-1	D
fǿðast	0	1	-1	D
hugsa	0	1	-1	D
láta	0	1	-1	D
leigja	0	1	-1	D
ryðja	0	1	-1	D
skilja	0	1	-1	D
standa	0	1	-1	D
standast	0	1	-1	D
styggjast	0	1	-1	D
þurfa	0	1	-1	D
verða	0	1	-1	D
virðast	0	1	-1	D
vita	0	1	-1	D
ætlast	0	1	-1	D

6.2.2 Nullgruppen

Verb	Hist pres	Pret	Differanse	Vurdert som
ganga	2	2	0	D
gefa	1	1	0	P
lofa	1	1	0	D
segja	1	1	0	P
tala	1	1	0	D

6.2.3 Plussgruppen

Verb	Hist pres	Pret	Differanse	Vurdert som
bíða	1	0	1	D
biðja	1	0	1	P
bjóða	1	0	1	P
bjóðast	1	0	1	P
bruna	1	0	1	D
fá	1	0	1	P
fagna	1	0	1	P
finnast	1	0	1	P
frétta	1	0	1	P
halda	1	0	1	D
hætta	1	0	1	P
leggja	1	0	1	P
líða	2	1	1	D
líta	1	0	1	D
ríða	1	0	1	D
rísa	1	0	1	P
róa	1	0	1	D
sefast	1	0	1	D
sigla	2	1	1	D
sitja	3	2	1	D
skorta	1	0	1	D
skulu	1	0	1	D
spretta	1	0	1	P
spyrja	2	1	1	P
svara	1	0	1	P
þakka	4	3	1	P
þiggja	1	0	1	P
þykkja	2	1	1	D
vakna	1	0	1	P
ætla	1	0	1	D
heilsa	2	0	2	P
líka	2	0	2	D

sjá	2	0	2	D
skiljast	2	0	2	P
snúa	2	0	2	P
taka	5	3	2	P
vekja	2	0	2	P
vilja	2	0	2	D
gera	4	1	3	P
lítast	3	0	3	D

6.2.4 Sum

	Hist pres	Pret
Sum	**92**	**112**

Terje Torgilstveit
Universitetet i Bergen
Personal- og økonomiavdelingen
Postboks 7800
NO-5020 Bergen
Terje.Torgilstveit@persok.uib.no